

**Branko Ćegec: USPON I PAD KOŠEVSKOG BRDA / SARAJEVO ZA PROLAZNIKE
(2019)**

HERBES DE PROVENCE

1.

Truo je Balkan
u pjesmi francuskog pjesnika:
Krv, duhan i paprika,
svaki put tužna priča
i jato vrana na obzorju.

Kada se karte ispremiješaju
opet smo na početku:
Plamen.   Krik.   Eksplozija.
Trideset tijela na hladnom asfaltu:
To je samo krv!
To je samo osveta!
To je samo vjera!

On se opet napio:
Bio je Bog i pravda
          i prašina   na zaslonu.
Eksplozija u diskoteci,
na središnjoj autocesti,
u garaži
          multinacionalne kompanije:

To je samo krv!
To je samo cesta!

To je volja namjesnika!

Diktat bez vokala,
štektanje glasova,
prazna noć bez zvukova:
Klub se, eto, zatvara
sada i zauvijek.

2.

Ona. Krš. Ona. Krš. Ona.

Ona.

Eksplozija.

Fotografi i grmljavina.

Oluja pere ulice poslije atentata.

Nije u Marseillesu,

Nije u Sarajevu,

Nije atentat.

Olujno jugo razvaljuje

podsvijest i konstrukcije.

Praporci na mikrofONU: *simulacrum* i mir.

Tišina slijepa pjege,

tragovi nasilja na pločniku.

Nasilje u trbuhu.

Konj u propnju

na idiličnoj fotografiji:
Život kao slika.
Oko nje tragedija:
Događanje,
cvjetovi zla,
nježna ruka ubojice.

Bataille na televiziji,
prerezane žile, kosa
razorena vjetrom:
Teror na horizontu
koji se približava.

Grmljavina ne prestaje.
Kilometri pustoši i
parapsihologije:
Plastični novac ne odzvanja i
ne šušti.
Pljušti kiša u Aix en Provenceu
a mjesec se objesio na obronke
Sainte Victoire

Konj u propnju,
konjanik se rasprskava:
Aix.
Voštani strojevi u napuštenoj tvornici.

Bum!   Bum!   Bum!

Snijeg.   La neige   La Celle.
Grad   i pustopoljina.

Brigitte i Maria.

Neige.

Ne želiš.

Ne žališ.

Ne žuriš.

Ne

ž.

Barjols - La Celle – Tourves – Sarajevo.

svibanj-lipanj 2016.

LJETO

*Trudimo se, ali ne ide:
Manje smo od fusnote.*

Aleš Debeljak, *Lica ispred zida* (1996)

APEL ZA HRANU

Koliko je sati?

Moje vrijeme stoji.

Ne dižem pogled

da ga ne pokrenem.

Rub je stvarnost   stvarnost

i istina

iz koje ne mogu izaći.

Tisuću cipela odzvanja

pločnikom.

Ostavlja trag   ili ne.

Kada rub popusti,

strmoglaviš se

I to je,

valjda,

kraj.

Da li ga stvarno priželjkujem?

Gladna sam.   Žedna sam.

Slijepa za ovaj svijet.

Tu je tvoj miris i   znoj

ispod koljena:

Možeš odvojiti marku

nani za hranu.

Znam da možeš!

UZEIR

Ma jesi li ti ono bio

proljetos

u Srebrenici? Nisi?

Iz Sarajeva si? Nisi?

Iz Zagreba si?

Bio sam tamo u vojsci.

I u Karlovcu.

I u Varaždinu.

Moji gradovi!

Dvadeset i šest članova

moje porodice ubijeno je

u Srebrenici.

Nemam više nikoga.

Nemam za kartu,

brate dragi.

Ja sam Uzeir, iz Srebrenice.

Daj nešto za kartu,

ko boga te molim!

Autobus. Nikoga.

Ja sam Uzeir. Uzeir.

Iz Srebrenice.

NEMATI NITI BITI

Sve bi ih,

sve bi ih
trebalo pobiti!

Žamor nadglasava glas

muškaraca
na Baščaršiji.

Okrene se i mirno otpije

gutljaj piva.

Turisti histeriziraju,

prevrću
suvenire od čahura,

Majku im objesnu!

Gdje su svršili meci?

Kamo su odletjele granate?

Čije je potpis ostao

na okidaču?

Sve,

sve bi ih trebalo pobiti!

Ovo je samo trag novca,

bez prošlosti i
bez budućnosti.

Nigdje imena

boje,
ni nacije.

Gdje je novac, prijatelju?

Čuči li iza zidina

Saudijske ambasade?

Prolazim pored, ne zastajem.

Snimanje i fotografiranje

Strogo je zabranjeno!

LOPOVI HARAJU

Ako uočite sumnjive osobe
prijavite ih policiji –
plakat je na telegrafskom stupu
dvadeset metara od policijske kućice
koja čuva zastoj
i diplomaciju.

Psi lutalice, ni živi
ni mrtvi,
utonuli u buku radnih strojeva.
Dva radnika nožem buše
konzervu,
treći dobacuje nerazumljivu,
u vjetar prosutu
rečenicu.

Moguće da je psovka,
Moguće poziv na obrok
i predah.

Podrhtava žica na ogradi:
Turoban znak u svijetu
žica i ograda.

U nekoj kući,
neznano kojoj,
Vjetar zalupi vratima.
Sva stakla u kući
skupljena u jecaj:
Bolani odjek krhkoće
i nesigurnosti.

Jeka niz Koševsko brdo,
zvuk jutarnje molitve:
trudna žena s djetetom
u naručju
pada u zagrljaj druge
trudne žene:

Ne psuj!

Ne kradi!

Uzmi što ti je ponuđeno!

CAFÉ REVOLUCIJA

Prvi sarajevski espresso zbio se
na trgu Ljudevita Gaja.

Café Revolucija kao mjesto

i kao vrijeme.

Koje vrijeme?

Vjetar pred oluju

raznosi novine

uličnih prodavača:

i on želi oteti

jedini preostali posao.

Prodoran smijeh žene u roza tenisicama,
prijekoran pogled druge

u žutom kombinezonu.

Prolazi znanac: vidjet ćemo se, žurim, kaže.

Gdje ćemo gledati utakmicu?

Kasnije, u parku nasuprot, veliki ekran:

Grobna tišina za poraz i za pobjedu.

U Revoluciji turisti jedu salatu revolucija.

Revolucija, kažu, jede svoju djecu

i svoju publiku.

Nailazi taksist obrijane glave:

Odakle si? Iz Srbije?

Iz Zagreba.

Du

Du

Du

Du

Du

Du

Du

Du

Ovo je tvoja ulica, ne znam gdje je taj broj,
izađi, majke ti, da ne vrludamo!

Osam mInuta. Šest maraka. Vozdra!

Par klinaca žvali se u mraku.

Je li ovdje 29?

Ne znamo, nismo odavde!

Zgurena figura iza grma jorgovana,
djevojka, čini se,
ne skida oči s ljubavnika.

Broj 29?

Ne znam, nisam odavde!

Spotaknem se na stubištu
i pljusnem u golemu,
golemu lokvu:

Sam si! Probudi se!

Novi dan samo što nije počeo.

NEBODER

Što nosim? Dokumenti i reference.

Deset dana dogovarali smo sastanak,

a sada slučajno

u drugom gradu,

Ferhadija, katedrala:

Muž ovdje radi,

ona samo dolazi

i odlazi.

Francuz,

Europska unija,

Grad mu je pretijesan,

Sve je na dlanu:

Seks je to,

i lova, kaže.

Neboder od trideset katova

u kojem stanuje

šest Malezijaca:

jacuzzi za grupnjak,

bazen za orgije

na cijeloj etaži.

Pogled na grad, da ništa ne vidiš.

Živi sarajevski krovovi,

bljesak munje na horizontu,

bistar vidik pred oluju.

NOBODY KNOWS

Golema žena

memljiv i nepomičan zrak
reže golemim sisama.

Preko njih ekspandirani tekst:

Nobody knows.

Četiri okidanja a fotografija nije uspjela:

Kadar se rasplinuo,
golemo tijesto za baklavu,
i ulje,
sklisko,
niz ulicu
na kojoj su odzvanjale potpetice
mnogih prolaznica.

Nobody knows: ni pitanje ni odgovor.

Napetost razbija tetovirani mišić
ispred štanda s helijem napumpanim balonima.

Baca se na prolaznika, grli ga i glasno cjeliva,
kao da je rođak s druge planete.

Možda to ne znamo, možda se ne vidi,
ali na ovoj ih ništa ne povezuje.

SVAKODNEVICA

Svaki dan kada ustanem
popijem đumbir, limun i čaj.
Uzmem tablete, pa se tuširam dugo,
dugo.

Čini se da dan bi mogao početi
I da ne bi trebao biti loš.

Svaki dan kada prođem
pored ambasade Saudijske Arabije
opkoljene visokim zidom,
živicom
i kamerama,
osjećam nelagodu od
policijskog pogleda
i pasjeg para koji se
bespomoćno
jebe na pločniku.

Svaki dan ispred hostela Ferijalac
sobarica puši na ogradi
a domar šmrkom zalijeva
vreli asfalt.

Tu svaki dan smočim tenisice:
Jebem ti vodu
i šmrk,
sve ti jebem.

U hostelu Ferijalac
nikada nisam vidio nijednog gosta.
Samo njih dvoje
potok preko ceste

MIRZA

Žena mi, kaže mi žena:
Mi raleme, u gasi svi jeću, u gasi je, majke ti!
Smeta me trep tanje dok gledam se rijju.
Opet neki parti zani, rat na
Go lom o toku.
Ne mogu sa svi jećom, ne mogu ni bez.
Jače je to od mene.
Bila je i tur ska serija, Su lejman,
To mi je bilo lakše,
jer bio je velik o svajač,
Bio je.
Takvih više nema.
Bilo je hrab rih i ve likih.
Nijedan Su ljo, ni jedan
Veli čanstveni.
Idem u gasiti svi jeću,
Nek bude mrak, nek bude Miha lić.
Sa bina ima mačje oči,
A misli da ja to
ne ra zumijem.

SAJRA

Meni se svijet vrti oko mene – kaže Sajra,

fleet menedžerica u Mercedesu

i kuša biodinamičko vino

vinarije Brkić

u Čitluku.

Njezini isto proizvode vino

u Sarajevu,

zove se Inat jer je nastalo

u inat Sarajlijama

koji su se brutalno cerekali

iza leđa njezinog oca: Čuj,

vino u Sarajevu...

Sajra zadovoljno vrti glavom i

pucketa jezikom

dok se biodinamičko vino

razliježe usnom šupljinom

i mehko draži nepce:

kao da je pravljeno za mene – kaže

samodopadno,

pa se fotografskim aparatom

unese u čašu ne bi li dokumentirala

svoje zadovoljstvo

i plasirala ga u vječnost na Instagramu.

F. G. LORCA

U antikvarijatu Mabela
kupio sam Lorcinu knjigu
Umro od ljubavi
iako znam da su ga ubili
Francovi fašisti.
Iako znam da barem
njih nije ljubio.
Možda baš zato –
otelo se praznom Skenderijom.
Žena na ulazu s treskom je
zalupila željezna vrata
i s oljuštenog su stropa
popadale plave
i ljubičaste zvijezde.
Roj usplahirenih mušica
formirao je oblak
u pustoši
modroga stakla
koje ne reflektira.

O KOMUNIKACIJI

Hoćeš li čitati poeziju ili gledati
među njezine noge?

pitao je otac sina za stolom u
brand cafeu s crvenim foteljama
i niskim stolovima.

Sin se i dalje vrpeljio
bez riječi, bez teksta,
zamrznutih očiju nad

Ferlinghettijevim Populističkim manifestom:

Svi vi avangardni otkačeni pjesnici

Svi vi prenapregnuti Konkretni pjesnici

Svi vi pjesnici pizdolisci

(...)

Whitmanova divlja djeca još uvijek

Spavaju ovdje...

Otac puši i gleda.

Mali ne miče pogled.

Susret očiju u istoj točki.

SONET O LJUBAVI

kažeš da te tuče, da te mlati,
da ti djeca vrište, susjedi ne hajuju;
kažeš i da pije, odlazi pa se vrati
da uplaši tebe, a da smiri rajuu.

kažeš da ne radi, da pos' o ne traži
i da noćima on uz tebe bdije.
ti u svome kutu i lovac u raži,
doručak na travi s kćeri obadvije.

možda nije lako, al' se ipak smije
rascvjetati ruža i u tvome vrtu
istim žarom kao što je znala prije.

zato se pokreni, stisni jače zube,
zalupi mu vrata i podvuci crtu:
odluke su tvoje jerihonske trube.

(lift trgovačkog centra, njih dvije, ja buljim kroz staklo prema parku s druge strane trga)

HAIKU

1.

Vrata muzeja:
Znoj rastapa lica sa
fotografije.

2.

Na Marinu dvoru
Pukla je bomba jedna.
Stiglo ljeto. Eto.

3.

Hrvatski jezik
ne valja za haiku,
pa da ga jebeš!*

* parafraza haikua slovenskog pjesnika Ivana Volariča Fea

GRAFIT

Još jedan dan kojemu nedostaje sunce.

Osmijeh na licu uljepšava ulicu!

kaže minijaturni grafit na rampi ispred banke.

Lica oko mene, ranjena i otvorena,

druga skrivena u slojevima kozmetike:

osmijeh se smrznuo u grimasu.

Grč na licu vremenšne žene na štakama

koja preskače ogradu i krade višnje,

sočne i krvave, cijede se po prstima.

Bodri je mlada žena iz susjednog dvorišta:

Uzmi još koju, tako su lijepe, nitko te ne vidi!

Silazim stubama u ulici Halida Nazečića,

Skojevca i atentatora na Maksa Luburića:

Višnje su crvene, ruže su rumene,

Promjenu dočekujem u Kranjčevićevoj.

Podižem rampu: ulazi sunce i

Raskošan osmijeh s njim.

To više ni smrt ne rastavi.

U BOJE, U BOJE

Jebem ti, grafit ti jebem, Hajro, crni Hajrudine!
zaurla otac na sina u dvorištu obiteljske kuće
vraćajući se iz treće smjene baš kada
je balavurdija sunula sprejevima
i nevinu bjelinu poslala
u vječna lovišta.

Otac je preskočio ogradu i zajurio se
prema skupini obješenjaka
koja je revolveraškim refleksom
isukala svoje oružje
i umornog šljakera zaledila bojom
u dvorištu vlastite kuće.

Eno ga gdje i sada stoji kao reklama
vremenu u kojem je miješanje boja
bilo društveno prihvatljiv eksces.

DVADESET DANA

Mojih povijesnih dvadeset dana u Sarajevu
u kojima se nije dogodilo ništa
od povijesnog značaja:
Vrijeme je bilo prevrtljivo,
kišna popodneva i jedna najveća oluja
kakvu ne pamte ni najstarije Sarajlije.

U kafiću Models na Marijin dvoru
eksplodirala je ručna bomba,
druga, pola sata kasnije,
u vlasnikovom dvorištu.
Bombaški par uhićen je
nekoliko sati kasnije;
grad je odmahnuo rukom:
sve je to ista ekipa.

Jedan se čovjek srušio na Baščaršiji;
opet prizor koji sam već vidio:
mnogi su htjeli pomoći i
on je otvorio oči.

Na predstavljanju knjige bilo je
sedam predstavljača, autor i voditelj:
sve je stalo u četrdeset i pet minuta,
a bilo je vremena za vino i za rakiju.

Na otvorenju postava u Muzeju
književnosti i pozorišne umjetnosti
norveška veleposlanica

govorila je sedamnaest minuta
o Andrićevim porukama svijetu
i "bosanskim narodima".

Na jednom je plakatu
pored Alipašine džamije pisalo:
KUPUJEMO KOSU! SALON FOR HAPPY.

Organizirali su mi književnu večer u Zvonu:
Došla je televizijska ekipa, tri novinarke,
desetak ljudi moje generacije,
tri namjernika, tri studenta i dvije konobarice.
Azra i Nedžad došli su iz Tuzle,
Amela je pripremila govor,
frizuru i rundu na šanku.

U širokom krugu, nakon programa,
razgovarali smo o dobrim
i lošim godinama, o vremenu
koje nemilosrdno melje;
razgovarali smo o djeci, brakovima,
rastavama i kako stariji muškarci
ne razumiju dovoljno svoje mlađe žene.

Poslije me taksist pitao jesam li gledao
utakmicu Engleska – Island:
*Kako su Englezi popušili, i nek su,
eto im BREXIT!*

Ujutro je došla vijest
o pokolju na Istanbul Ataturk aerodromu.

Povijest je, kako to povijest čini,
brutalno umiješala prste
s desecima mrtvih i ranjenih:
očajem u očima
i klecanjem koljena
jer ništa se ne da učiniti.

Bilo je još nekoliko
povijesno irelevantnih događaja
i meni povijesno važan ručak
s kolegom Željkom u Galiji:
file šampjera i kameno vino
za tvrdo spuštanje u svakodnevicu.

Bilješka o autoru

Branko Čegec (1957) diplomirao Jugoslavenske jezike i književnosti i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Uređivao književnost u omladinskim novinama i časopisima *Polet* i *Pitanja*. Od 1995. do konca 1989. glavni urednik časopisa *Quorum*, od 1989. do konca 1990. glavni i odgovorni urednik lista za kulturu *Oko*, nakon toga do 1993. urednik u izdavačkoj kući Mladost. Godine 1992. pokrenuo vlastitu nakladničku kuću Meandar (od 2005. MeandarMedia), 1998. Hrvatske neovisne nakladnike i bio njihov prvi predsjednik. Godine 1999. izabran je za predsjednika Odbora Goranova proljeća, najveće hrvatske pjesničke manifestacije, na čijem čelu ostaje do jeseni 2007. Od 2000. do 2002. bio je nestranački pomoćnik ministra kulture u koalicijskoj vladi lijevog centra. Godine 2002. pokreće Centar za knjigu i Časopis za knjigu *Tema*. Od jeseni 2018. radi na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku. Knjige poezije objavljene su mu na slovenskom, makedonskom (3), slovačkom i francuskom (2) jeziku, a pjesme su mu uvrštene i u tridesetak antologija, izbora i pregleda u zemlji i inozemstvu. Autor je ili koautor panorama i antologija suvremene hrvatske književnosti *Strast razlike, tamni zvuk praznine* (s Miroslavom Mićanovićem, 1995), *Poza za proznu situaciju* (Poznań, Poljska, 2005) i *Surfacing* (s Mariom Suškom, Brownsville, USA, 2014).

NAGRADE: Goran za mlade pjesnike, Sedam sekretara SKOJ-a, Plaketa sv. Kvirina za ukupan prinos suvremenoj poeziji, Kočićevo pero, Julije Benešić za knjigu kritika, Kiklop za knjigu poezije, Goranov vijenac za ukupan prinos hrvatskom pjesništvu.

Objavio je petnaestak knjiga poezije, kritike, esejistike i proze: *Eros-Europa-Arafat* (1980), *Zapadno-istočni spol* (1983), *Presvlačenje avangarde* (1983), *Melankolični ljetopis* (1988), *Ekrani praznine* (1992), *Fantom slobode* (1994), *Nitko ne govori hrvatski / Personne ne parle croate* (s M. Mićanovićem i I. Prtenjačom, 2002), *Tamno mjesto* (2005), *Tri krokodila* (sa S. Karuzom i M. Mićanovićem, 2005), *Zapisi iz pustog jezike* (2011), *Pokret otpora* (2011), *Pun mjesec u Istanbulu* (2012), *Unatrag – izabrane pjesme* (2014), *Talačka kriza, Uspon i pad Koševskog brda / Sarajevo za prolaznike*, (2019), *Cetinjski rukopis* (2020)